HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואפילו מלא חרדל א"ל רב אדא בר אהבה לרבא ויהא כלי חרס מיטמא מגבו מק"ו ומה כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן מיטמאין מגבן כלי חרס שמיטמא מאוירו אינו דין שיטמא מגבו אמר קרא [1]וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס וכי אין צמיד פתיל עליו הוא דטמא (א)[א]הא יש צמיד פתיל עליו טהור ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירן מק"ו ומה [ב]כלי חרס שאין מיטמא מגבו מיטמא מאוירו כל הכלים שמיטמאין מגבן אינו דין שמיטמאין מאוירן אמר קרא תוכו תוכו של זה ולא תוכו של אחר והני תוכו הא דרשינהו [ג]ארבעה תוכו כתיבי [2]תוכו תוך תוכו תוך חד לגופיה וחד לג"ש וחד תוכו של זה ולא תוכו של אחר וחד [ב]תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף (א) ולא יהו כל הכלים מיטמאין מגבן אלא מתוכן ובנגיעה מק"ו ומה כלי חרס שמיטמא מאוירו אינו מיטמא מגבו כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן אינו דין שאין מיטמאין מגבן אמר קרא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא האי הוא דכי אין צמיד פתיל עליו טמא הא יש צמיד פתיל עליו טהור הא כל הכלים בין שיש צמיד פתיל עליהם בין שאין צמיד פתיל עליהם מיטמאין: **מתני'** [ג]טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות טהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ: **גמ'** תנו רבנן [ז][ד]גולמי כלי עץ טמאין [ה]פשוטיהן טהורין [ו]גולמי כלי מתכות טהורין [ז]פשוטיהן טמאין נמצא טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות טהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ [ח]ואלו הן גולמי כלי עץ כל שעתיד לשוף לשבץ לגרר לכרכב להטיח בטונס מחוסר כן או אוגן או אוזן טמא מחוסר חטיטה טהור מחוסר חטיטה פשיטא לא צריכא [י]דחק קפיזא בקבא [ט]ואלו הן [י]גולמי כלי מתכות כל שעתיד לשוף

ואפילו מלא חרדל. שהכלי אינו נוגע בכולו אלא במה שסמוך לדפנות והאמצעיים מיטמאין מן האויר ואי אתה יכול לומר שזה מטמא את זה [א]שהרי אין כבילה בכל אחד ועוד אין אוכל מטמא אוכל ועוד אם כן זה שני וזה שלישי והשלישי לא יעשה רביעי לטמא את האמצעיים: **ויהא כלי חרס מיטמא מגבו.** בנגיעה: **מק"ו.** דתוכו גלי לך קרא [ב] מה שאין כן בשאר כלים (ב) וגבו בנגיעה ליתי בק"ו מה כלי שטף שאין מיטמאין מאוירן בלא נגיעה כדיליף לקמיה תוכו של זה ולא תוכו של אחר: **מיטמאין מגבן.** בנגיעה כדכתיב (ויקרא יא) וכל אשר יפול עליו וגו' עליו משמע דנגע ולא שנא גבו ולא שנא אוירו: **כלי פתוח.** מדקפיד אפתיחה שמע מינה בכלי חרס קאי דאיזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו באיזה [ג]כלים הרגילה תורה את הטומאה להשכים ולמהר ולבא דרך פתחו: **הוי אומר זה כלי חרס.** דכתב לך בגויה בדוכתא אחריתי [שם] אל תוכו: **הא יש צמיד פתיל עליו.** שמלומדת מגופתו עליו לפיו יפה: **פתיל.** מגופו: **טהור.** ואף על פי שהוא באהל המת דקרא באהל המת מישתעי אלמא לא נטמא מגבו: **ומה כלי חרס שאין מיטמא מגבו.** כדאמרן: **הא דרשינהו.** חד לגופיה וחד לגזירה שוה דנאמר תוכו לטמא כו': **ארבעה קראי כתיבי.** תרי תוכו ובכל חד הוה מצי למיכתב תוך וכתב תוכו: **חד לגופיה.** תוך האמור לגופיה אתא שיטמא הכלי כל אוכלין ומשקין שבאוירו אע"פ שלא נגע: **וחד לג"ש.** ללמוד על הכלי שיקבל טומאה מן האויר אע"פ שלא נגע בו השרץ כדאמרינן לעיל (דף כד:) נאמר תוכו לטמא כו': **תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מציל.** אם היה כלי מונח בתוך כלי חרס ופי הפנימי למעלה מפי החיצון כדמפרש בתורת כהנים [ה] והאוכלים ומשקין בפנימי וטומאה באויר החיצון אין האוכלין טמאין דלאו תוכו דכלי חרס ניהו אלא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מציל (ג) ולא מיבעיא [ד]פנימי אם גם הוא של חרס דמציל דכיון דאינו מיטמא מגבו לא נטמא וחוצץ בפני הטומאה שבאויר החיצון אלא אפילו [ה] כלי שטף דמיטמא מגבו ואיכא למימר לא יחוץ בפני הטומאה מציל על האוכלין שבתוכו שהרי גם הוא לא נטמא וחוצץ דלאי משום דנגע בחיצון חיצון ראשון הוא ואין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה ואי משום דקאי באויר כלי חרס וכתיב (ד) וכל אשר בתוכו יטמא ה"מ אוכלין ומשקין אבל כלים אין מיטמאין [ו] דתניא בפסחים (דף כ.) יכול יהו כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס ת"ל כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכל ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס: **כלי שטף.** כל שאר כלים שאינם כלי חרס מיקרו כלי שטף על שם שיש להם טהרה במקוה: **אלא מתוכן ובנגיעה.** עד שיפול לתוכן ויגע בהן ונימא דהאי אשר יפול עליו על שוליו ועל דופנותיו מתוכו קאמר: **מק"ו ומה כלי חרס שמיטמא מאוירו.** בלא נגיעה: **אין מיטמא מגבו.** אפילו בנגיעה כו': **אמר קרא וכל כלי פתוח.** דמדאדכר פתיחה בכלי חרס קאמר וכתיב הוא למימרא דהאי הוא דתלייה רחמנא בצמיד פתיל מכלל דאינך אפילו יש צמיד פתיל עליהן טמאין אלמא מגבן [ז]נטמאו: **גולמי.** שלא נגמרה כל מלאכתן כדמפרש ואזיל אבל נגמרה חקיקתן וראויין הן לתשמישן: **פשוטיהן.** אפילו נגמרה מלאכתן: **טהורין.** דאיתקש עץ לשק דכתיב (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק מה שק מטלטל מלא וריקן אף כל מטלטל מלא וריקן[ט]: **גולמי כלי מתכות טהורין.** ולקמן [ע"ב] מפרש טעמא: **פשוטיהן טמאין.** אם נגמרה כל מלאכתן דכלי מתכות לא איתקוש לשק וטומאת כלי מתכות כתוב בפרשת מדין (במדבר לא) אך את הזהב ואת הכסף וגו': **לשוף.** לשפשף בדבר המחליקן ומצחצחן כמו שעושין בעשב שקורין אשפרי"א: **לשבץ.** לשון משבצות [שמות כח] מרמצן[י] עשויין כמזלגים קטנים כמו ומפקי ליה ברמצא דפרזלא במסכת נדה (דף סב.) כלומר שמחוסרין לתקוע בהן מסמרות ומשבצות לנוי כמו שעושים בארגז הנשים: **לגרר.** ברהיטנא להחליק: **לכרכב.** [כ] שחוקק בהן חקיקות [יא]גדולות וכרכוב כדרך שעושים בכיסוי תיבות וספסלים: **להטיח בטונס.** דג הוא כמו ששנינו באלו טרפות (לקמן סו:) אפונס ואטונס ושפין בעורו כלי עץ להחליק וכדאמר בסנהדרין (דף כ:) משפשף בעור הדג: **או שמחוסר כן.** בסיס לישב עליו: **אוגן.** שפה לפיו כמו שעושין לכלי ששותין בו יין לנוי: **אוזן.** אנס"א בלע"ז כמו שעושין לקופה ולנפה: **מחוסר חטיטה.** טהור דלאו כלי הוא: **דחק קפיזא בקבא.** כלי שבדעתו לחוק עד שיחזיק קבא חקק בו ג' לוגין ואע"פ שראוי למלאכה הואיל ולשם קב התחיל בו ודעתו להשלימו לא הוי גמר מלאכה:

לשוף

איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס. אבל אי לא כתיב פתוח ע"כ הוה מוקמינן ליה בכל הכלים ולא הוה ידעינן מאי למידרש מהוא: (לעיל) **ומה כל הכלים שאין** מיטמאין מאוירן כו'. וא"ת מה לכל הכלים שכן נעשו אב הטומאה ובסמוך נמי דעבד ק"ו איפכא שיהו כל הכלים מיטמאין מאויר איכא למיפרך מה לכלי חרס שכן אין לו טהרה במקוה וי"ל דלאו מכח כלי עביד ק"ו אלא מכח גב ואויר ומיהו למאי דפרישית לעיל דהאי ק"ו הוי כמו מה מצינו דלא תקשה כל חד וחד תיקום אדוכתיה קשה דבמה מצינו ליכא למילף ליתן האמור של זה בזה דאיכא למיפרך כדפרישית ויש לומר כדפרישית לעיל שיש כאן שום סברא לעשות ק"ו אחד יותר מאחר ועוד האי ק"ו דהכא לא נקטיה כלל אלא לרווחא דמילתא דבסתם כלים כתיב טומאת מגע אף מגבן וכל הכלי אשר יגע בו הזב יטמא דמהיכא נמעט כלי חרס ולשאר כלים דילפינן טומאת אויר מק"ו היינו מכח גב ואויר ולהכי איצטריך תוכו של זה ולא תוכו של אחר: **ויהיו כל הכלים** מיטמאין מאוירן מק"ו. ואם תאמר אם כן לא ליטמא מגבו דהשתא מיתוקמא בכולהו קרא דכל כלי פתוח דבכולם טומאה קודמת לפתחן וי"ל דמ"מ לא מוקמינן ליה אלא בכלי חרס דכתיב ביה טומאת אויר בהדיא: [ו]**וחד** לגזירה שוה. מופנית היא דהוה מצי למכתב וכל אשר יפול מהם בו כל אשר בו: **ואפילו** כלי שטף מציל. פירש בקונטרס דלא מיבעיא כלי חרס דאין מיטמא מגבו אלא אפילו כלי שטף דמיטמא מגבו מציל שגם כלי שטף אינו מקבל טומאה מאויר כלי חרס כדאמרינן בפסחים (דף כ.) וקשה לפירושו דאם כן מה חידוש יש בכלי שטף יותר מבכלי חרס ועוד דאיכא חידוש יותר בכלי חרס מבכלי שטף כגון אם שרץ באויר כלי חרס פנימי והאוכלין בכלי חרס חיצון דטהור אף ע"פ שהפנימי טמא דהוי רבותא טפי מבכלי שטף דאינו מקבל טומאה מאויר ונראה לפרש דקרא אצטריך לכלי שטף אף על גב דלאו מיניה הוא מחריב ביה אבל כלי חרס דמיניה הוא בלאו קרא ידעינן דחוצץ ומחריב ביה וכן מוכח בשמעתא קמייתא דזבחים (דף ג:) דפריך ומי אמר רבא חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת פסולה על מי שמחוייב עולה כשרה אלמא דמינה מחריב בה דלא מינה לא מחריב בה ותנן אפילו כלי שטף מציל ומשני התם גלי קראי דארבעה תוכו כתיבי: **להטיח** בטונס. הקשה ר"ת דבפ' שני דסנהדרין (ד' כ:) [ט]אמר כלי עץ מאימתי מקבלים טומאה העריסה והמטה משיסופס בעור הדג ותירץ דשיפה דהתם היינו להסיר את הקסמים הגדולים שמזיקין לישב עליה אבל שפייה דהכא אינה אלא לנוי בעלמא להחליקו ולצחצחו:

מאי

מסורת הש"ס

א) [שבת פד:], ב) [ב"ב כ.], ג) זבחים ג:, ד) [תוספתא פ"א הי"ב], ה) שבת קג. ע"ש, ו) [תוספתא דכלים פ"ב דב"מ ה"ה], ז) [תוכו רש"ש], ח) [שמיני פרשה ז], ט) [חגיגה כו:], י) [נדל"ל תרגומו מרמצן], כ) [עיין פרש"י פרשה תרומה כו פ"ה], ל) עיין רש"ל,

תורה אור השלם

1. וְכֹל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא: במדבר יט טו
2. וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ: ויקרא יא לג

הגהות הב"ח

(א) גמ' כלי שטף מציל ולא: **(ב)** רש"י ד"ה מק"ו וכו' בשאר כלים **וגם בנגיעה ליתו בק"ו** הס"ד: **(ג)** ד"ה תוכו וכו' ואפי' כלי שטף מציל דלא מיבעיא **אם** פנימי גם הוא וכו': **(ד) בא"ד** וכתיב **כל** כל"ל ותיבת ו' נמחק:

מוסף רש"י

ואפילו מלא חרדל. שאין נוגע בתנור אלא גרגרין שאצל הדפנות ואפילו הכי כולו טמא מן האויר (נדה יז:). **ארבעה תוכו כתיבי.** כיצד, תוכו תרי זמני ודרוש תוך ודרוש תוכו, דהוה מצי למיכתב אל תוך וכתיב תוכו למיעוטא, וכן בחבירו (זבחים ג:). **ולא תוכו של אחר.** למעוטי כלי שטף מטומאת אויר אא"כ נגע (שם). **לכרכב.** לשון היקף חריץ עגולה (זבחים סב.) והוא כמו שעושים חריצין עגולין בקרשי דפני התיבות וספסלי העץ (שמות כז ה). **דחק קפיזא בקבא.** בגלוס גדול הראוי לחוק בו קב חקק שלש לוגין (שבת קג. עי"ש).

שיטה מקובצת

א] שהרי אין כביצה בכל אחד. נ"ב פי' ואין פחות מכביצה מְטַמֵּא כך מצאתי בס"י: **ב]** מק"ו דתוכו גלי לך קרא שמיטמא מאוירו מה שאין כן בשאר כלים וגבו בנגיעה ליתי בק"ו מכלי שטף שאין: **ג]** באיזה כלי הרגילה תורה: **ד]** ולא מיבעיא אם פנימי הוא של חרס דמציל דכיון: **ה]** אלא אפי' פנימי כלי שטף דמיטמא מגבו ואיכא למימר לא יחוץ. ונ"ב פי' ואיכא למימר כיון דבחיצון שרץ תלוי באויר כמאן דמליא טומאה הוי וכאילו נגע בה [השרץ] בכלי שטף קמ"ל דמציל. [כ"מ בגליון רש"י ד"ל כתב יד ישן]: **ו]** אבל כלים אין מיטמאים מאויר כלי חרס דתניא בפסחים יכול: **ז]** אלמא מגבן מיטמאים הס"ד: **ח]** לכרכב שחוקק בהם חקיקות עגולות ככרכוב כדרך שעושים בכסויי תיבות ובספסלים: **ט]** הקשה ר"ת דבפ' שני דסנהדרין אמרינן:

עין משפט נר מצוה

קפ א מיי' פי"ד מהל' כלים הל"א [ופכ"א מהל' טומאת מת הל"א]:
קפא ב מיי' פי"ד מהל' כלים הל"ח ט:
קפב ג מיי' שם פ"א הל"ט ופ"ה ה"א ופ"ח ה"א [ה]:
קפג ד מיי' שם פ"א הל"א [ופ"ח הלכה ה]:
קפד ה מיי' שם פ"א הלכה י [ופ"ח הלכה ה]:
קפה ו מיי' שם פ"א הל"א [ה]:
קפו ז מיי' שם פ"א הל"ט [ופ"ח ה"ה]:
קפז ח מיי' שם פ"א הל"א:
קפח ט מיי' שם פ"א הלכה ג:

לעזי רש"י

אשפרי"א. שבצברין (צמח ששימש להעביר חספוס).
אנס"א. אוזן, ידית (של כלי).

רבינו גרשום

ואיזהו כלי שטומאה קודמת לפתחו. כלומר שאין מטמא מגבו אלא דרך פתחו: אמר קרא תוכו. כלומר תוכו של כלי חרש וכו': הני תוכו הא דרשינהו. כלומר לעיל: לא ארבעה תוכו כתיבי תוך תוכו תוך תוכו. כלומר מצי למיכתב תוך מאי תוכו לדרשא הוא דאתא: חד לג"ש. כדאמרינן לעיל כלומר נאמר תוכו ליטמא וכו' וחד תוכו ולא תוך תוכו כלומר דכתב וכל אשר בתוכו יטמא ולא תוך תוכו יטמא ואפי' כו': כלי שטף העומד לתוך התנור שתנור זו כלי חרש [הוא] וכלי שטף (א) זו כלי עור אבל פירות שבכלי שטף אין טמאין דכלי העומד בתוכו טמא ולא מה שבתוכו ומה אמר אפי' כלי שטף כלומר לא מבעיא כלי חרש דחשיב תוך דידיה וחשוב תוך תוכו אלא אפי' כלי שטף דאין חשוב תוך דידיה אפי' הכי מציל לפירות שבתוכו: ובנגיעה כלומר דנגע בתוכו ויהא טמא ולא יהו כל הכלים מטמאין בגבן כלומר בכלי עץ וכו' אמר קרא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל וגו' כלומר שזו כלי חרש האי הוא דכי אין צמיד פתיל טמא שזו כלי חרש וכו' אלא כל הכלים כלומר של עץ בין שיש צמיד פתיל ובין שאין צמיד וכו': גולמי כלי עץ כדבעינן לפרושי לקמן: וכל שעתיד לשוף אפלניר בלע"ז. לשבץ קליני"ר. לכרכם לשון צרקליש: להטיח בטונס שטחין אותו להיות אדום: מחוסר כן. כלומר שולים על מה שהכלי יושב:

א) נראה דל"ל וכלי שטף דהיינו כלי עור ומתכת ועץ היה בתוך התנור כל הפירות שהיו בתוך כלי שטף טהורין דכלי וכו'.